

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
Кафедра юридичної психології**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор НАВС

полковник поліції

Сергій ЧЕРНЯВСЬКИЙ

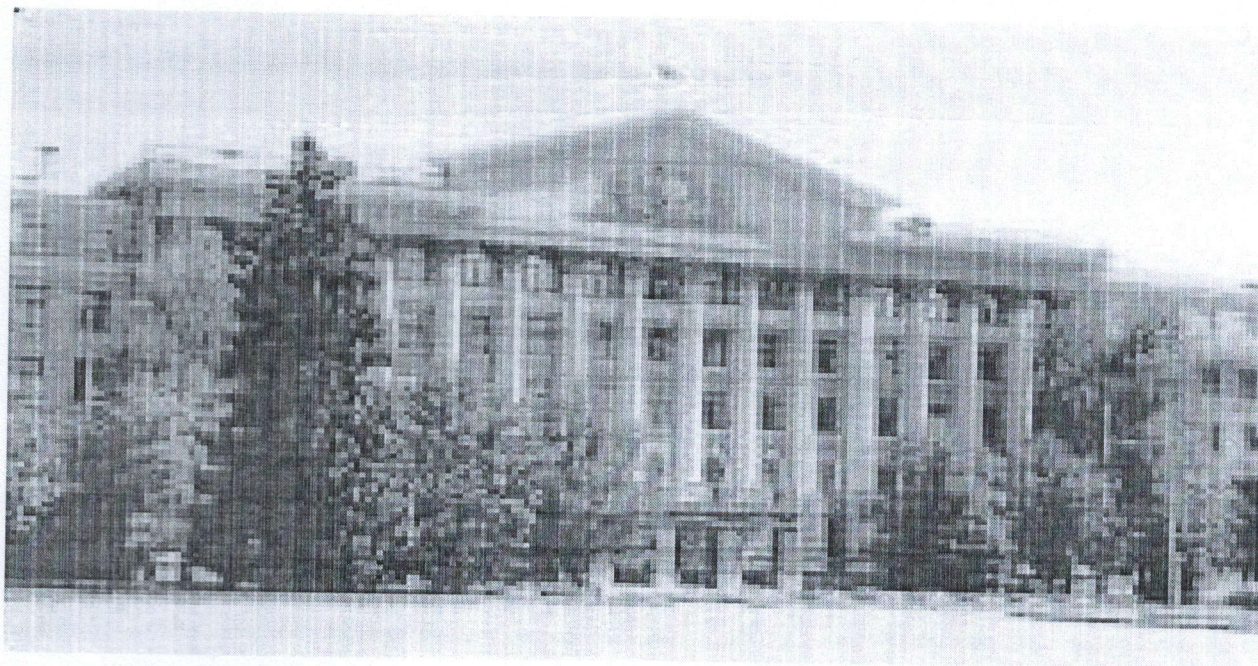
2025

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПСИХОЛОГО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ВИКОРИСТАННЯ ПОЛІГРАФУ

Статус дисципліни – обов’язкова
Рівень вищої освіти – другий (магістерський)
Ступінь вищої освіти – магістр
Галузь знань – С Соціальні науки, журналістика
та інформація
Спеціальність – С4 Психологія
Освітня програма – Психологія (поліцейські)
Форми здобуття вищої освіти – заочна
Мова викладання – українська
Форма підсумкового контролю – залік

Київ – 2025

Розробник програми:

Вікторія ЛИТВИН – старший викладач кафедри юридичної психології
Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри
протокол від 03.07.2025 року № 19

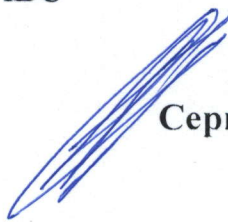
Завідувач кафедри

Іван ОХРИМЕНКО

Схвалено науково-методичною радою НАВС
Протокол від 24.07.2025 року № 7

Голова науково-методичної ради

Сергій ЧЕРНЯВСЬКИЙ

Робоча програма переглянута на 202 /202 н.р. без змін; зі змінами

протокол засідання кафедри від

____.____.202_ № ____

Завідувач кафедри

протокол науково-методичної ради від

____.____.202_ № ____

Голова НМР

Робоча програма переглянута на 202 /202 н.р. без змін; зі змінами

протокол засідання кафедри від

____.____.202_ № ____

Завідувач кафедри

протокол науково-методичної ради від

____.____.202_ № ____

Голова НМР

протокол засідання кафедри від

____.____.202_ № ____

Завідувач кафедри

протокол науково-методичної ради від

____.____.202_ № ____

Голова НМР

1. Програма навчальної дисципліни

Предметом навчальної дисципліни є висвітлення психологічної сутності використання поліграфу в сучасних реаліях, а також організаційно-психологічних засад використання поліграфа в Національній поліції.

Міждисциплінарні зв'язки: «Юридична психологія», «Актуальні проблеми кримінальної психології», «Актуальні проблеми правової психології», «Актуальні психологічні проблеми ОРД», «Актуальні проблеми психології слідчої діяльності», «Актуальні проблеми психології судової діяльності».

Програма навчальної дисципліни складається з таких тем:

1. Історія розробки психофізіологічних досліджень на прикладі поліграфа
2. Форми використання поліграфа в кримінальному провадженні

Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни є ознайомлення здобувачів вищої освіти з історією виникнення та психолого-правовими засадами використання поліграфу в історичному контексті.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни «Психолого-правові засади використання поліграфу» є:

- озброєння систематизованими знаннями щодо теоретичних основ поліграфних перевірок,
- надання наукових основ інструментальної діагностики емоційної напруги, основних психофізіологічних параметрів, що реєструються поліграфом, її завдань та сфери застосування у правоохоронній практиці.
- засвоєння здобувачами вищої освіти знань про особливості становлення психологічних знань на різних етапах становлення розвитку науки;
- отримання здобувачами вищої освіти навичок об'єктивного аналізу суті психологічних категорій на різних історичних етапах з урахуванням їх сучасного звучання.

Пререквізити: навчальна дисципліна викладається на першому курсі у другому семестрі.

Постреквізити: Психофізіологія, Загальна психологія, Клінічна психологія, Психодіагностика.

Перелік компетентностей відповідно до освітньої програми другого (магістерського) рівня вищої освіти

Загальні компетентності, якими повинен оволодіти здобувач вищої освіти:

- ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ЗК2. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.
- ЗК4. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК6. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів)..

ЗК7. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності :

СК3. Здатність обирати і застосовувати валідні та надійні методи наукового дослідження та/або доказові методики і техніки практичної діяльності.

СК8. Здатність оцінювати межі власної фахової компетентності та підвищувати професійну кваліфікацію.

СК9. Здатність дотримуватися у фаховій діяльності норм професійної етики та керуватися загальнолюдськими цінностями.

Програмні результати навчання:

ПР1. Здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно важливих знань із різних джерел із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

ПР2. Вміти організовувати та проводити психологічне дослідження із застосуванням валідних та надійних методів.

ПР3. Узагальнювати емпіричні дані та формулювати теоретичні висновки.

ПР7. Доступно і аргументовано представляти результати досліджень у писемній та усній формах, брати участь у фахових дискусіях.

Знання, уміння, навички

В результаті вивчення навчальної дисципліни здобувачі вищої освіти повинні:

знати:

- основні положення історії психології як науки; завдання, функції, її місце серед інших галузей психології; об'єкт, предмет, методи, принципи, категорії та поняття, термінологію; сучасне визначення історії психології як галузі науки; місце у системі психології; зв'язок з іншими галузями психології;

- загальну характеристику історії психології; сутність, зміст та особливості розвитку наукових знань з проблем психології які є актуальними для професійної діяльності поліцейських НПУ; наукову цінність теоретичних досягнень основних психологічних шкіл, вчень, вчених;

- місце і роль основних психологічних теорій в історії психології, їх вплив на становлення сучасної психологічної науки, систему історії психології; фактори та умови формування, становлення та еволюції психологічних ідей, способи та умови їх використання в практичній діяльності психологів, теоретико-фундаментальний і прикладний напрямки історії психології, форми практичного використання досягнень історії психології.

вміти:

- відтворювати основні поняття та категорії, що відображають сутність

поліграфології, а також психологічні особливості професійної діяльності пов'язані з її предметом;

–орієнтуватися в системі наукових поглядів на природу психічного, довільно використовувати засвоєні знання для розв'язання типових ситуацій, що виникають під час виконання службових завдань;

–переосмислювати наявні знання стосовно нових фактів; адаптувати раніше отриманий досвід до змінних умов та нестандартних ситуацій; варіативно розв'язувати професійні завдання; самостійно вести експериментальну, науково-дослідницьку діяльність, здійснювати інформаційний пошук наукових джерел з психології та працювати з ними.

–забезпечувати систематизацію наявних знань для ефективного засвоєння нової інформації; створювати та вирішувати проблемні ситуації; самостійно ставити нові навчальні цілі, здійснювати пізнавальну рефлексію, методично вивчати, аналізувати та практично застосовувати основні компоненти поліграфології як науки.

1. Структура навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни			
	денна форма здобуття вищої освіти		заочна форма здобуття вищої освіти	
	дб	ксф	дб	ксф
Кількість кредитів ECTS – 2	рік підготовки			
	-	-	1	-
	Семестр			
	-	-	2	-
Загальна кількість годин – 60	Лекції			
	-	-	4	-
	Семінарські			
	-	-	-	-
	Практичні			
	-	-	6	-
	Самостійна робота			
	-	-	50	-
	Вид контролю			
	-	-	Залік	-

2. Тематичний план

Для здобувачів вищої освіти ступеня магістра заочної форми навчання
(за кошти державного бюджету)

№ з/п	Назви тем	Нормативний обсяг годин	з них				
			Усього годин з викладачем	з них			Самостійна робота
				Лекцій	Семінарських занять	Практичних занять	
1	Тема 1: Історія розробки психофізіологічних досліджень на прикладі поліграфа	24	4	2	-	2	20
2	Тема 2: Форми використання поліграфа в кримінальному провадженні	36	6	2	-	4	30
Усього годин		60	10	4	-	6	50
Підсумковий контроль: залік							

2. Плани семінарських та практичних занять

*заочна форма здобуття вищої освіти,
за рахунок коштів державного бюджету*

Тема 1: Історія розробки психофізіологічних досліджень на прикладі поліграфа

План вивчення теми за видами занять

Лекція – 2 год.

1. Вступ до курсу. Загальні засади використання поліграфа.
2. Історія виникнення та еволюція поліграфологічних досліджень
3. Сфера застосування поліграфа.

Практичне заняття – 2 год.

1. Історія розробки критеріальних параметрів та каналів реєстрації у психофізіологічних дослідженнях.
2. Психофізіологічні параметри та канали їх реєстрації в сучасному поліграфі.
3. Порівняльні характеристики датчиків, які використовуються при проведенні поліграфічних досліджень.

Самостійна робота – 20 год.

1. Підготуйте презентацію за планом лекційного заняття.
2. Законспекуйте до словника основні терміни навчальної дисципліни.
3. Підготуйте доповідь.
4. Підготуйте одне із запропонованих завдань (на Ваш вибір).

Тема 2: Форми використання поліграфа в кримінальному провадженні**Лекція – 2 год.**

1. Орієнтаційний (допоміжний) характер поліграфологічного дослідження в кримінальному провадженні
2. Поліграф у рамках психологічної експертизи
3. Юридична допустимість результатів опитування.

Практичне заняття – 4 год.

1. Аналіз нормативно-правових актів щодо використання поліграфа у кримінальному процесі.
2. Аналіз міжнародних стандартів ASTM застосування поліграфа.
3. Складання переліку запитань, які формують гіпотезу для перевірки.

Самостійна робота – 30 год.

1. Підготуйте презентацію за планом лекційного заняття.
2. Законспекуйте до словника основні терміни навчальної дисципліни.
3. Підготуйте доповідь.

5. Завдання самостійної роботи

Самостійна робота здобувачів передбачає опрацювання лекційного матеріалу, словникову роботу, підготовку до практичних занять, вивчення окремих розділів дисципліни на основі використання рекомендованих основних та додаткових літературних джерел, підготовку мультимедійних презентацій з окремих тем та питань дисципліни, розв'язання тестових завдань, добір прикладів для тлумачення теоретичних положень, повторення навчального матеріалу та підготовку до підсумкового контролю тощо.

Теми для написання доповідей

Доповідь здобувач пише від руки (3-4 ст.) і зачитує в аудиторії.

1. Морально-етичні та професійні засади роботи поліграфолога.
2. Прийнятність та цінність результатів дослідження
3. Проблеми правової неврегульованості застосування поліграфа в Україні
4. Порядок ініціювання поліграфологічного дослідження
5. Проблеми застосування поліграфа в Україні.

Самостійна робота передбачає підготовку до практичних занять:

1. пошук джерел інформації по темі практичного заняття в друкованому вигляді (монографії, науково-популярні видання, наукові та популярні статті) - в бібліотеках та в електронному вигляді - в мережі Інтернет;

2. розширення кола використовуваних джерел: використання науково популярних фільмів, телепередач, аудіо записів, художніх фільмів - з обов'язковим записом на електронні носії та анотуванням щодо змісту і можливостей використання.

1. Індивідуальні завдання

Не передбачені навчальним планом.

2. Методи навчання

Словесні

Розповідь-пояснення використовується під час навчання здобувачів на протязі лекції. За метою виділяються такі види розповіді: розповідь-вступ, розповідь-повідь, розповідь-висновок. Ефективність зазначеного методу залежить головним чином від уміння викладача розповідати, дохідливості та доступності інформації, від поєднання його з іншими методами навчання.

Бесіда – це діалог між викладачем та здобувачем, який дає можливість за допомогою цілеспрямованих і вміло сформульованих питань спрямувати здобувачів на активізацію отриманих знань. Саме з допомогою їх викладач активізує діяльність здобувачів, ставлячи їм запитання для розмірковування, розв'язання проблемної ситуації.

Лекція служить для пояснення теми; її типовими ознаками є тривалість запису плану та рекомендованої літератури, введення та характеристика нових понять, розкриття та деталізація матеріалу, завершальні висновки викладача, відповіді на запитання.

Наочні методи

Ілюстрація – допоміжний метод при словесному методі, її значення полягає в яскравішому викладенні та показі власної думки.

Демонстрація характеризується рухомістю засобу демонстрування, наприклад, демонстрація навчальних фільмів.

Практичні методи: розв'язок задач, виконання практичних робіт. Ці методи не несуть нової навчально-пізнавальної інформації, а служать лише для закріплення, формування практичних умінь при застосуванні раніше набутих знань.

Навчальна робота під керівництвом викладача – самостійна робота. До неї належать написання рефератів, самостійні письмові роботи, контрольні роботи, вирішування тестів.

3. Форми та методи контролю, критерії оцінювання результатів навчання

Форми контролю – усне та письмове опитування. *Контроль самостійної* здійснюється шляхом перевірки виконаних завдань, передбачених програмою.

Методи поточного контролю:

- усне опитування (бліц-опитування, фронтальне опитування);
- робота за індивідуальними завданнями;
- тестування;
- поняттєве вправляння;
- групові завдання, що передбачають розв'язання або підготовку проблемних ситуацій.

При поточному контролі оцінюються усні виступи, вирішення практичних завдань і тестів, творчі й проектні роботи.

Методи підсумкового контролю: усна відповідь або тестування.

При підсумковому контролі застосовується 100-бальна шкала оцінювання, а також національна система (відмінно, добре, задовільно, незадовільно) та система ECTS (A, B, C, D, E, F, FX).

Рейтингова система оцінювання результатів навчання.

Накопичення балів з тем за усі види роботи					Підсумковий контроль	ПКБ
max 60%					max 40%	max 100%
T1		T2		CP	залік	100
20		20		20	40	

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
90 – 100	відмінно	A	відмінне виконання
85-89	добре	B	вище середнього рівня
75-84		C	загалом хороша робота
66-74	задовільно	D	Непогано
60-65		E	виконання відповідає мінімальним критеріям
35-59		FX	необхідне перескладання
1-34	Незадовільно	F	необхідне повторне вивчення

4. Інструменти, обладнання, програмне забезпечення, використання яких передбачає дисципліна

Програми та силабус навчальної дисципліни, мультимедійна система з можливостями візуальної презентації навчальних матеріалів у вигляді слайдів та аудіо-/відео-, тексти лекції, навчально-методичні матеріали на офіційному вебпорталі НАВС «Дистанційні курси».

5. Перелік контрольних питань по темах для підсумкового контролю

1. Поліграф: завдання та основні функції.
2. Історичні етапи розвитку поліграфа.
3. Засновники та школи поліграфного тестування.
4. Перші спроби виявлення брехні в історії людства.
5. Використання поліграфа у криміналістиці.
6. Сучасні напрями використання поліграфа.
7. Види поліграфів: аналогові й цифрові.
8. Роль США у розвитку поліграфології.
9. Наукова обґрунтованість застосування поліграфа.
10. Відмінність поліграфа від детектора брехні в поп-культурі.
11. Основні психофізіологічні реакції, що фіксуються поліграфом.
12. Наказ НПУ України від 13.11.2017 № 920 «Про затвердження Інструкції про порядок використання поліграфів у Національній поліції України».
13. Взаємозв'язок емоції й фізіологічних реакції.
14. Фізіологічні ознаки приховування інформації.
15. Реакція серцево-судинної системи під час тестування.
16. Вплив стресу на результати поліграфа.
17. Психологічна реакція та її роль на тестуванні.
18. Артефакти та фонові стани
19. Вимоги до приміщення де планується проводити дослідження.
21. Комунікабельність поліграфолога.
22. Види тестувань на поліграфі.
23. Скринінг тест (прийом на роботу, просування по службі).
24. Поліграфологічна перевірка у зв'язку із службовим розслідуванням.
25. Різниця між «тестом знання» та «тестом винуватості».
26. Побудова рапорту з опитуваною особою.
27. Технічні характеристики поліграфа.
28. Програмне забезпечення поліграфа.
29. Відмова досліджуваної особи від подальшого проходження дослідження.
30. Стандарти проведення поліграфологічного дослідження в іноземних країнах.

31. Основні методи аналізу поліграфних даних.
32. Візуальна інтерпретація поліграм.
33. Бальна система оцінювання реакцій.
34. «Критичні реакції»: причини їх виникнення
35. Причини хибнопозитивного результату.
36. Причини хибнонегативного результату.
37. Оцінка якості поліграм.
38. Вплив психологічних особливостей обстежуваного на інтерпретацію.
39. Вплив тривожності на результат дослідження.
40. Забезпечення нейтральності поліграфолога.
41. Обмеження використання поліграфа в Україні.
42. Правовий статус поліграфа в кримінальному провадженні.
43. Опитування судового експерта, який проводив поліграфологічне дослідження, в суді.
44. Добровільність проходження тестування (добровільна згода).
45. Правові наслідки відмови від проходження поліграфа.
46. Міжнародний досвід використання поліграфа (США, ЄС).
47. Етичні принципи діяльності поліграфолога.
48. Конфіденційність результатів поліграфного обстеження.
49. Вимоги до фахівця-поліграфолога.
50. Заборона використання поліграфа.
51. Обов'язковість застосування поліграфа.
52. Обмеження при використанні поліграфа.
53. Можливість симулювання реакцій: чи можна «обдурити» поліграф.
54. Вплив психічних розладів на поліграфне обстеження.
55. Особливості дослідження неповнолітніх.
56. Алгоритм дій поліграфолога при роботі з жертвою насильства.
57. Поліграф у кадровій перевірці: плюси та ризики.
58. Основні помилки при проведенні поліграфного тестування.
59. Фонові стан під час дослідження.
60. Протидія дослідженням.

11. Рекомендована література

Основна

1. Деркач Л. М., Спіріна І. Д., Татарінов В. І., Пеньков С. В. Критерії оцінювання ефективності психофізіологічних досліджень з використанням поліграфа та організація моніторингу якості їх проведення : метод. рек. Дніпро : ВНПЗ «Дніпров. гуманітар. ун-т», 2022. 48 с.
2. Застосування поліграфування у внутрішньослужбовій діяльності поліцейських та державних службовців: метод. рек. / авт.-упоряд.: М. С. Цуцкірідзе, О. В. Одерій, В. В. Бурлака та ін. Київ, 2023. 110 с.
3. Злепко С. М., Тимчик С. В., Белзецький Р. С., Коваль Л. Г.

Методи і засоби для тестування оператора поліграфа: монографія. Вінниця : ВНТУ, 2010. 168 с.

4. Мотлях О.І. Поліграфологія. Підручник. К.: 'Освіта України, 2022. 550 с.

5. Шаповалов В.О. Методика визначення психологічних ознак достовірності/ недостовірності показань у юридичній практиці : метод. посіб. / В.О. Шаповалов. К., : Кафедра, 2012. 92 с.

Додаткова

1. Наказ НПУ України від 13.11.2017 № 920 «Про затвердження Інструкції про порядок використання поліграфів у Національній поліції України».

2. Закон України Кримінально процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI

3. Наказ МВС України від 19.04.2022 № 221 Про затвердження Інструкції з організації та проведення опитування із застосуванням поліграфа в Державній прикордонній службі України

12. Інформаційні ресурси

1. Офіційний сайт Міністерства внутрішніх справ України URL: <https://mvs.gov.ua/>
2. Державна служба з надзвичайних ситуацій. Офіційний веб-сайт. <http://www.mns.gov.ua>
3. Офіційний сайт МОЗ <https://moz.gov.ua/>
4. Офіційний сайт Національної поліції України. URL: <https://www.npu.gov.ua/>
5. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. URL: www.nbuv.gov.ua
6. Національна Парламентська бібліотека України. URL: www.nplu.org
7. Національна бібліотека України ім. Ярослава Мудрого. URL: <http://nlu.org.ua>
8. Наукова періодика України. URL: [Юридична психологія. psychped.naiaau.kiev.ua](http://psychped.naiaau.kiev.ua)
9. МОЗ України. Психічне здоров'я. URL: <https://moz.gov.ua/mental-health>
Бібліотека НАВС. URL: <https://dn.naiaau.kiev.ua/mod/url/view.php?id=798&lang=en>

Підпис автора РПНД

Вікторія ЛИТВИН